

Кривенко В. В.,
ад'юнкт кафедри теорії держави та права,
Національної академії внутрішніх справ
(м. Київ, Україна)

ЗАХОДИ ПРЕВЕНТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початку військової агресії на території України, особливо у її активній фазі, працівники Національної поліції України беруть безпосередню участь у виконанні завдань із забезпечення державного суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у відсічі збройної агресії проти України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [1].

Превенція є одним із напрямів роботи поліції, яка тією чи іншою мірою притаманна всім органам, службам, підрозділам, про що яскраво свідчить Закон України «Про Національну поліцію» [2], в якому до кола основних повноважень поліції віднесено саме здійснення превентивної та профілактичної діяльності у сферах забезпечення публічних безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху, запобігання та протидії домашньому насильству чи насильству за ознакою статі, контролю за обігом зброї.

Сутність поняття «превентивна діяльність» розкрито в Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, затвердженій Наказом МВС від 28 липня 2017 р. № 650 (далі - Інструкція) [3]. Зокрема, в п.2 розділу 1 даної Інструкції під превентивною діяльністю розуміються заходи, що застосовуються дільничними офіцерами поліції та поліцейськими офіцерами громади у межах компетенції, спрямовані на запобігання кримінальним та іншим правопорушенням, перевірку дотримання обмежень, установлених законодавством щодо осіб, які перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування. Дане тлумачення, безперечно, не є універсальним і стосується перш за все окремих категорій поліцейських - дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад. Однак, необхідно погодитись з А. О. Івановим, який наголошує на тому, що окреслений в Інструкції сутнісний зміст превентивної діяльності є справедливим і для діяльності інших підрозділів та посадових осіб органів поліції [4, с. 137]. Усі вони здійснюють заходи превентивної комунікації в межах своєї компетенції.

З урахуванням основних завдань, можна сказати, що превентивна комунікація поліції являє собою комплекс заходів, які спрямовані на попередження та припинення правопорушень шляхом формування ефективної інформаційної взаємодії з населенням. Прикладом такої взаємодії є стабілізаційні заходи здійснювані поліцейськими на деокупованих територіях. З огляду складнощів, що мають місце на цих територіях щодо налагодження комунікації досить ефективним інструментарієм запобігання та профілактики

правопорушень в цілому та налагодження взаємодії з населенням є використання та впровадження чат-ботів. Прикладом такої он-лайн комунікації є створений чат-бот в телеграм @Warcrimes_Police_KhS_UA_bot поліцією Херсонської області, метою якого є документування злочинів рф. За допомогою вказаного чат-боту громадяни можуть повідомити про відомі їм протиправні факти [5]. Позитивні відгуки отримав і запущений Національною поліцією України чат-бот для пошуку дітей. Основне завдання цього чат-боту – спрощення процедури подачі інформації про дитину, яка зникла безвісти та/або зв'язок з якою відсутній, до органів поліції [6; 7, с. 140-141]. За допомогою боту «Народний месник» можна швидко повідомити про пересування ворожих військ та мітки на дорогах, які залишають поплічники армії РФ. Цей ресурс зарекомендував себе надзвичайно корисним, адже завдяки йому було виявлено надзвичайну кількість дорожніх міток [8, с. 147].

Отже, воєнний стан створює особливі умови для взаємодії поліції та громади. На перший план виходять питання безпеки, організації охорони громадського порядку та запобігання правопорушенням. Важливо, щоб поліція співпрацювала з громадою, сприймаючи її як партнера у забезпеченні безпеки. У цьому контексті необхідно проводити інформаційно-просвітницьку роботу серед населення, взаємодіяти з громадськими організаціями та міжнародними партнерами для залучення ресурсів у сферу безпеки. Також доцільно організовувати спільні тренінги для поліції, громади та місцевої влади з питань Community Policing. Крім традиційних методів, впровадження спеціалізованих чат-ботів є прикладом нової культури комунікації між владою та мешканцями, зокрема на деокупованих територіях.

В загальному основними напрямками превентивної комунікації поліції в умовах правового режиму воєнного стану є:

- інформаційна взаємодія – своєчасне інформування громадян про ситуацію, можливі загрози та алгоритми дій у кризових умовах;
- психологічна підтримка населення – надання роз'яснень щодо безпеки, адаптації до екстремальних умов;
- запобігання дезінформації – боротьба з панікою та фейковими повідомленнями, особливо в умовах кібервійни;
- роз'яснення правових норм – популяризація норм міжнародного гуманітарного права та внутрішнього законодавства.

Важливим елементом належної превентивної комунікації поліції в умовах воєнного стану є дотримання вимог норм національного та міжнародного права, зокрема і гуманітарного права. Так, основними нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність поліції в цілому, зокрема і питання здійснення ними превентивної комунікації є: Конституція України [9], Закон України «Про Національну поліцію» [2], Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [10] та ін. При здійсненні даної діяльності поліцейські також повинні враховувати зміни та доповнення, які були внесені до галузевого законодавства з питань врегулювання окремих аспектів діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану та Закон України № 2123-IX «Про внесення

змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану [11]. Цими законами законотворці суттєво розширили повноваження поліцейських під час дії воєнного стану, у тому й числі, щодо здійснення ними превентивної діяльності [12, с. 66].

Не менш важливим питанням при здійсненні превентивної комунікації є дотримання органами поліції норм міжнародного права, зокрема і гуманітарного права: Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966) в якому визначаються права людини, які не можуть бути порушені навіть під час надзвичайного стану [13]; Женевських конвенцій 1949 року та їх додаткові протоколів до них – закріплено правила захисту цивільного населення в умовах воєнного стану [14]; Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [15] яка містить положення про свободу вираження поглядів та право на інформацію та ін. Аналіз даних та інших міжнародних договорів вказує, що в процесі превентивної комунікації під час війни необхідно:

- не допускати розпалювання ненависті, закликів до насильства;
- захищати цивільне населення від маніпулятивного впливу;
- забезпечувати дотримання прав людини, включаючи право на доступ до правдивої інформації та ін.

Серед основних заходів превентивної комунікації поліції, з врахуванням норм міжнародного гуманітарного права, можна виокремити:

➤ *розширення інформаційно-просвітницької роботи.* Це дасть змогу підвищити рівень правової обізнаності громадян про їхні права та обов'язки в умовах воєнного стану, а також створить умови раннього виявлення загроз безпеці. З цією метою доцільно: організувати зустрічі з населенням для роз'яснювальної роботи з безпекових питань, зокрема, порядку роботи блокпостів, обмежень комендантського часу [16, с. 70]; проводити просвітницькі кампанії щодо правил поведінки під час воєнного стану, небезпеки мін та інших воєнних загроз; поширювати через соціальні мережі інформацію про заходи безпеки та ін.

➤ *впровадження механізмів цифрової взаємодії.* З метою оперативного інформування громадян, зниження рівня дезінформації та паніки доцільно: продовжити використання існуючих та створювати інші чат-боти та мобільні додатки для миттєвого отримання інформації про безпекову ситуацію; запровадити систему SMS-сповіщень про надзвичайні ситуації; створити інтерактивні платформи для збору повідомлень про підозрілі об'єкти, осіб або потенційні загрози [17, с. 66] тощо.

➤ *співпраця з громадськими організаціями та міжнародними партнерами.* Це дасть змогу мобілізувати додаткові ресурси та експертну допомогу для ефективної превентивної роботи. Зокрема, шляхом: проведення спільних тренінгів поліції, місцевих активістів та волонтерів із питань взаємодії в кризових ситуаціях; розширення співпраці з міжнародними організаціями (ООН, ОБСЄ, Червоний Хрест) щодо обміну досвідом у сфері гуманітарної

безпеки; створення локальних ініціатив громадської безпеки за участю поліції та мешканців громад тощо.

➤ *запровадження системи раннього попередження конфліктів.* Це дасть змогу мінімізувати соціальну напругу, попереджати масові заворушення, актів насильства. З цією метою доцільно: здійснювати моніторинг соціальних мереж та інших відкритих джерел для ідентифікації потенційних загроз; організувати психологічну підтримку населення та правоохоронців, в тому числі й анонімну, для зниження рівня агресії та посттравматичного стресового розладу; впровадження гарячих ліній для анонімного повідомлення про можливі правопорушення тощо.

➤ *посилення прозорості та підзвітності поліції перед громадою.* Для досягнення даної мети доцільно: регулярно інформувати громадськість про діяльність поліції в умовах воєнного стану; запровадити механізми громадського контролю за роботою поліції; проводити консультації з громадськими активістами та ін.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що превентивна комунікація поліції в умовах воєнного стану є важливим інструментом збереження громадського порядку, підтримання довіри населення та протидії інформаційним загрозам. Відповідність такої діяльності нормам міжнародного гуманітарного права забезпечує її легітимність та ефективність.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва В. Патрульні стали розвідниками. Як поліцейські знищують окупантів під Бахмутом. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/01/11/252273/>.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

4. Іванов А.О. Превентивна діяльність органів поліції: реалії та виклики в умовах воєнного стану. *Право і Безпека*. 2022. № 4. С. 135-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2022_4_13

5. Поліція Херсонщини запустила чатбот для виявлення злочинів РФ. URL: https://lb.ua/society/2022/11/15/535897_politsiya_hersonshchini_zapustila_chatbot.html.

6. В Україні запрацював телеграм-бот «Пошук дітей». URL: <https://yurgazeta.com/golovna/v-ukrayini-zapracuyuvav-telegrambot-poshukditey.html>

7. Кривенко В. В. Превентивна комунікація на деокупованих територіях // Актуальні проблеми охорони і захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану та післявоєнний період : зб. матеріалів міжвідом. наук.-практ. круг. столу (Київ, 23 трав. 2024 р.) / Редкол. : С. Д. Гусарев, С. С.

Чернявський, М. М. Пендюра, Ю. В. Кривицький. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. 176 с. С. 139-142.

8. Єрмоєнко Я. С., Калякін С. В. Застосування інформаційних ресурсів, порталів та систем НП України під час забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану. // // Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 1 липня 2022 р.). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2022. 398 с. С. 145-147. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_donduvs_01_07_2022.pdf.

9. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 11. ст. 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top>.

11. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

12. Мельник Т.М. До питання превентивної діяльності Національної поліції в умовах дії правового режиму воєнного стану. Галицькі студії. Юридичні науки. 2023. № 4. С. 65-72. URL: <https://journals.gi.ternopil.ua/index.php/law/article/view/46/42>.

13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: ООН. Пакт. Міжнародний документ від 16.12.1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

14. Основні положення Женевських конвенцій 1949 року та їх додаткові протоколів до них. МКЧХ. 2023. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2023/11/0365_154-ebook.pdf.

15. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи. Конвенція. Міжнародний документ від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

16. Вітвіцький С.С. Забезпечення безпеки громад органами та підрозділами поліції в умовах воєнного стану. // Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 1 липня 2022 р.). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2022. 398 с. С. 68-71. URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/materialy_konferencziyi_donduvs_01_07_2022.pdf.

17. Бондар В.В. Співпраця національної поліції України з громадянським суспільством на засадах партнерства в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024. Серія ПРАВО. Випуск 81:

частина 2. С. 63-68.
content/uploads/2024/03/12-3.pdf.

URL: [https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-](https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/12-3.pdf)